RUSKI INWALID

N°. 42.

WTOREK *20. Lutego 1817.*

CZYLI

WIADOMOŚĆI WOJENNE.

Zawartość. Wiadomośći krajowe: Ukaz Rządzącego Senatu, o Jarmarku Makarewskim; z Jarosławla; z Irkutska. Królewstwo Polskie: Mowa na pogrzebie Hrabiego Ostrowskiego — Wiadomośći zagraniczne: Niemcy. Szwaycaryia. Francyia. — Rozmaite wiadomośći.

WIADOMOSCI KRAJOWE.

S Peterzburga, 19. Lutego.

Jego Cesarska Mość odebrawszy od Jenerała Jazdy Xięcia Alexandra Wirtemberskiego swiadectwa o porządku, karnośći, naylepszym sprawowaniu się czwartego pieszego korpusu w czasie pobytu onego w Białey-Rusi, oswiadcza swoie ukontentowanie, Dowodzcy korpusu Jenenarsze ukontentowanie, Dowodzcy korpusu Jenerałowi Piechoty Hrabiemu Tołstoy, Dowodzcom Dywizyi Jenerał Porucznikom Ałsufiewu, i Cwiliniewu, Dowodcóm Batalionów, i Rot, oraz wszystkim woyskowym, składaiącym wspomniany były korpus.

Ukaz Rządzącego Senatu.

Według Ukazu *Jego Cesarskiey Mośći* Rządzący Senat słuchali trzech raportów Chersońskiey Obywatelskiey izby względem odezwy tamecznego Gubernskiego Prokurora oświadczaiącey odmówienie zdania w sprawach ludzi poszukuiących wolnośći. *Roskazali:* S Wspomnionych raportów Chersońskiey Obywatelskiey izby widzieć można; że ona poddaiąc sprawy o poszukuiących wolnośći ludziach pod zdanie Gubernskiego Prokurora, chce się stosować do przepisów Naywyższych postanowień o guberniiach artykułu 405 z rozdziału 7: w którym postanowiono: « Jeśliby się wydarzyła sprawa « taka, ktora będąc prywatną, była razem i rzą- « dową, albo też prywatna, ale tycząca się skarbu; « w takim razie sądownictwa maią się odnosić do « Gubernskich Prokurorów, i pierwiey anizeli bę- « dą wyrokować, powinni wysłuchać zdania ich. » Ale ponieważ Ukazami 1797 Grudnia 3, 1799 Maia 19, 1808 Lutego 27, i 1815 Lipca 26 zaięcie się sprawami ludzi szukaiących uwolnienia siebie od stanu poddaństwa, oraz przeniesienie tych spraw w skutek appellacyi do wyższych iurysdykcyi, włożone są na Gubernskich Prokurorów iako na adwokatów, ktorych poprzednicze zdania w sprawach tego rodzaiu są niewłaśćiwe dla tego: iż w przypadku niesłusznego wyrokowania izb obywatelskich w sprawach takowych, Gubernscy Prokurowie powinni dzieła takowe według pomienionych Ukazów przesyłać sposobem appellacyi do Senatu. Chersońska Obywatelska izba w sprawach takowych odzywała się do zdania Prokurora nienaleźycie, gdyź one należą do rzędu spraw w których obywatele dochodzą ludzi swoich od skarbu, i które według brzmienia Ukazów roku 1799 Sierpnia 19, i 1808 Lutego 27 powinne się odbywać porządkiem sledzącym, i przechodzić bez appella

cyi do izb obywatelskiey i skarbowey, a stamtąd razem z wyrokiem naczelnika gubernii, do Senatu: zatém w każdey z innych bez wyłączenia, Gubernscy Prokurowie, stosownie do wzmiankowanego urządzenia o guberniiach artykułu 405 rozdziału 7 powinni dawać zdania swoie koniecznie, a stych pobudek i Chersońska Obywatelska izba sprawy podobne powinna poddawać pod uprzednie zdanie Prokurora; a powysłuchaniu dopiero onego, przystępować do wyrokowania. Oczem Chersońskiey Obywatelskiey izbie zalecić Ukazem. Jakowe niewyrozumienie rzeczy żeby i w izbach Obywatelskich gubernii innych niemiało mieysca, rozesłać Ukazy do wszystkich izb Obywatelskich, do Głownych i Jeneralnych sądów, do izb skarbowych, do rządów i urządzeń guberńskich. Zawiadomić podobnemiż Ministrów, Kanclerza Państwa, Woiennych Gubernatorów, Urządzaiących udziałem cywilnym, oraz Jenerał-Gubernatorów, a do prześwietnego Synodu i do Departamentów Moskiewskiego Senatu posłać kommunikacyie. Stycznia 26. dniu 1817 roku.

Jarmark, który się dotąd odbywał w mieście *Makarewie* nad rzeką Wołgą położonym, przeniesiony iest do *Niższego - Nowgoroda*, a to s przyczyny niewygod iakie były nieodstępne w Makarewie, każdey albowiem wiosny wybrzeżenie Wołgi nieprzeliczonych strat będąc przyczyną, niepozwala zbudować porządnych sklepów, do składu i utrzymania kupieckich towarów. Przeciwnie, Miasto Niższy-Nowgorod obrane teraz na odbywanie rzeczonego iarmarku, prócz tego, że blizsze iest 18 mil blisko starey stolicy, że liczy w sobie 14000 mieszkańcow, ale nadto położone między dwóma spławnemi rzekami Wołgą, i Oką sprawiedliwe czyni nadzieie dla kraiu pomyślnieyszych pożytków. Między wielu przyczynami dla których się iarmark rzeczony przenosi, umieszczonemi w gazecie tuteyszey (Poczta Północna) znayduie się i ta: Ze Swięty Makary maiący niegdyś mieszkanie swoie w rzeczoném mieście Makarewie nad Wołgą, opuścił one, i osiadł w mieście *Unża* nad rzeką Unżą w Gubernii Kostromskiey połozonym. W niższym zaś Nowgorodzie, do którego się teraz przenosi iarmark, oblekł się ten Swięty w sukienkę zakonną.

Z Jarosławla, 2. Lutego.

Antrepner tuteyszego Teatru Maior Xiąże D. M. Urusow powodowany uczuciami dobrego serca, dochod z reprezentacyi 22. Stycznia wynoszący do 820 rubli, ofiarował do kassy opieki tuteyszego domu sierot.

Z Irkutska.

Donoszą, że iezioro Baykal o kilkanascie mil odległe od tego miasta, 16 dopiero Grudnia okryło się lodem, a poczta do Nerczyńska ledwie 30. wyprawioną bydz mogła. Zima tegoroczna iest tak łagodna, że tu nad 30 stopni niedoswiadczaią zimna.

Królewstwo Polskie.

Z Warszawy, 15. Lutego.

Dnia 8go Lutego przy zamknięciu trumny zawieraiącey zwłoki ś. p. Hrabiego Tomasza Ostrowskiego *Prezesa Senatu Królestwa Polskiego, Jaśnie Wielmożny Senator* Linowski, *Kawaler orderu S.* Stanisława *klassy I. następuiącą miał*

MOWĘ.

„Jeszcze na iednę chwilę wstrzymaymy te szanowne zwłoki w progach rodzinnego domu!.... Niech będzie wolno przyiaźni i prawdzie słabym one w tém mieyscu odżałować, uwielbić i pożegnać głosem!.... Niech się ten z ciężkim osierociałey rodziny pomiesza ięk ciem!....

„Po osiemdziesiątoletniey blisko sprawie, nieskażonego, użytecznego i w każdym względzie przykładnego życia, ręka czasu rozdzieliła nakoniec tę doczesną powłokę, ten dar ziemi przeznaczony, z duchem, którego na łono wieczności wezwał Przedwieczny, i nieśmiertelnych duchów i ciał znikomych Stwórca!

Przestał więc żyć Tomasz *Ostrowski* Prezes Senatu!... Oto są ziemne iuż reszty prawego męża..... Pamięć tylko iego ma bydz odtąd naszém i pokoleń naszych dziedzictwem!..... Uświętniły ią cnoty domowe, i publiczne życie..... inney im nagrody świat wymierzyć niezdoła.

„Ludzie! w uwielbieniach waszych częstokroć niebaczni!.... czemużby w was uczucia i zadziwienie wzbudzać tylko miały ogromną wielkością rozmaitych namiętności oznaczone dzieła?.... albo groźne olbrzymiem ramieniem wzruszenia swiata i społeczeństw?.... albo sławy, podboiów i zwycięstw brzmiące daleko odgłosy!.... Czyliż cnoty proste, użyteczne i pocieszaiące nie są szczęściu rodu naszego potrzebnieyszemi?.... czyliż iednostayne i wytrwałe ich pełnienie nie powinno bliżey serca i umysły wasze zaymować, kiedy na ich upowszechnieniu iedynie godność i szczęśliwość rodzaiu ludzkiego ugruntowaną bydź może!....

„Zobacz niebaczny fałszywych bożyszcz czcicielu zwłoki prawego Męża, szanownego Oyca familii; policz dobro, które po sobie zostawia; nie szukay w nim czczey wielkości; a kiedyś trętwiał z zadziwienia przed niczém, pocieszsz się widokiem rzetelney wartości, na rzetelnych opartey cnotach!

„Dobry, przezorny, i staranny licznych dzieci i wnuków Oyciec, nieskażonych obyczaiów Małżonek, Pan dla włości i domu łagodny i sprawiedliwy, prowadził zawsze szczęśliwie stér naczelnictwa familiynego. — Umiarkowany w osobistych potrzebach, w uży-

ciu maiątku z przystoynością przezorny, porządku i rzetelności miłosnik, przetrzymał publiczne klęski, i dźwigać się z nich cudzym niepotrzebował kosztem. Uprzeymy z serca, przystępny, bogoboyny świątobliwie, moralny rzetelnie *Ostrowski*, nie mógł powszechnego nie uzyskać szacunku. . . . . . Wielki rozsądek i moc duszy niepospolita były w charakterze tego Męża przewyższaiące znamiona.

„Okazaley one rozwiiały się w życiu iego publiczném. Zawsze gorliwość Obywatela, chęć dobrego Polaka, pracowitość i prawość Urzędnika, a w trudnych Oyczyzny razach i ta nie zgięta tęgość, która z przekonania i poczucia swych obowiązków wypływa, bezwzględnie na siebie, zdania, rady i czyny iego kierowały. Pod trzema panuiącemi nam Monarchami stopniami Poseł, Senator, Minister, Marszałek seymow, Prezes nakoniec naypierwszego w kraiu konstytucyynym zgromadzenia, dopełniał z nieposzlakowaną prawdy i wierności zaletą w obliczu tronu i narodu stosowne do posiadanych stopniów obowiązki. Nayzepsutszych czasów zaraza nietknęła iego duszy.

„Doszedł *Ostrowski* lat sędziwych poważany od wszystkich, kochany od znaiących go z bliska, i przyniósł aż na brzeg życia plon drogi całego dni swoich ciągu, — spokoyność duszy i nietrwożliwe przyszłości zmierzenie!

„Dobrey iego sławy nic zacmić nie zdoła; rostropne i rzetelne życie będąc iey prawdziwą podstawą, stało się szczęśliwym wzorem dla tych, którzy pod baczną iego opieką, przygotowani czcią wrodzoną i powinną wdzięcznością, wpatrywali się w iego przykłady. — O iak czci godne ich skutki mógł w ostatnich życia swego chwilach widzieć ten szczęśliwy Oyciec! Takiego on od dzieci swych doznał przywiązania, iakie tylko nayczulsze i nayszlachetnieysze poiąć mogą dusze!...

„Już sędziwy starzec uderzony chorobą leży w niemocy, dla którey zręczney i pilney bez przestanku potrzeba usługi. Dzieci sług wiernych zastępuią mieysce.... Dzieci wszystkie nocy bezsennie, dni bez spoczynku poświęcaią oycu.... Dzieci skinienia iego uprzedzać staraią się.... Otrętwiały ięzyk poplątanych myśli wyrażać iuż niepozwala.... gdzieś niegdzieś wysuwa się słowo; chwytane, tłumaczone, na domysł wykonane, z drżącą słabych, lecz tkliwych istot niespokoynością.... waży się szala nadziei i obawy przez cztery tygodnie.... aż otrętwienie części oddechowi służących wyiawia niebezpieczeństwo...... Zwiastuią go lekarze, odpychaią ieszcze smutną oczewistość przerażone dzieci.... Dzień ostatni przychodzi.... Sili się mówić starzec, zgon swóy przeczuwaiący.... lecz brzmienie tylko głosu, iest, poruszenie, słabą resztę przytomności wskazuią.... z iaką chciwością dzieci pragną zrozumieć ostatnie woli i uczuciów oyca wyrazy!.... Próżne żądanie!.... omdlałą ręką daie tylko błogosławiące swą rodzinę znaki.... Całuią ią z rozrzewnieniem dzieci.... czuią ostatnie iey uściśnienie.... lecz przebóg ustaie i głos niezrozumiały i chrapliwe w piersiach granie.... stygnienie ciała ostatnią zapowiada godzinę.... pada na kolana około łoża zgromadzona rodzina; słudzy, lekarze i przytomni w głębokiém i świątobliwém zanurzeni milczeniu.... iuż go ledwie słaby oddech przerywa.... Kapłan nad głową sędziwą krótkiemi co chwila słowy pobudza do skruchy i żalu uchodzącego ducha;.... nikt łez nie roni, niesłychać łkania.... czy otrętwiałe ciężarém smutku serca, czy pobożność żal na chwilę zawiesza?.... tak.... uczucia wszystkie są przeniesione w tey chwili od stworzenia do Stwórcy.... Po godzinney walce ostatnich sił życia z niezwyciężoną śmiercią; iedno ziewnienie uwalnia ducha nieśmiertelnego!..... Usłyszano okropne słowo: skończył.... skończył! zdawało się, że na westchnieniach z piersi czułych dzieci ku Niebu świątobliwie wzniesionych duch ten, iakby widzialnie na łono przenosił się wieczności..... Skończył.... a ieszcze wlepione w martwą twarz oyca oczy przytomnych,.... aż póki myśl poniesioney iuż nie odzownie straty pierwotnego nie ocuciła otrętwienia..... Przerwał ięk i płacz religiyne i głębokie milczenie,.... padały na ziemię tkliwe i omdlałe córki, iak gdyby ich życie i siły z życiem oyca ustawały!.... głosny żal wszystko ogarnął; lecz przecież płynąć zaczeły łez potoki ulgę uciśnionym przynoszące sercom.... Ach!.... nigdy ten widok z moiey nie wyydzie pamięci....

Zwłoki szanowne!.... żal rodziny, przyiacioł, i współziomków wstrzymać was dłużey w tém mieyscu nie może;.... przeniescie się w przybytek Bogu poświęcony.... przenieście się na mieysce wiecznego spoczynku.

Zegnaią was wszystkie serca poczciwe, którym tylko cnoty społeczne, pobożna sumienność, i rzetelne dusz prawych uczucia ieszcze są miłemi....

Zegna was żona, dzieci, wnuki, przyiaciele, i słudzy.... żegna was nakoniec wdzięczna oyczyzna.

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

Niemcy.

Z Frankfortu, 11. *Lutego.*

Odebraliśmy z Greitz następuiącą wiadomość: «Dzień 29. Stycznia nayśmutnieyszym był dla nas wszystkich. Pan nasz *Xiąże Henryk XIII de Reuss*, dotknięty apoplexyią żyć przestał. Strata kochanego i szanowanego Xiążęcia, Nayiaśnieyszą rodzinę Jego, i kray cały w naygłębszey zanurzyła boleści. Panuiący teraz Xiąże Henryk XIV oczekiwany iest niecierpliwie s podróży którą odbywa.»

Z Munich, 8. *Lutego.*

Król Jegomość ozdobić raczył orderem zasług Obywatelskich Hrabiego *Alberta de Pappenheim* Półkownika Dowodzcę 2 regimentu Huzarów, Adiutanta J. Królewiczowskiey Mości.

4. b. m. rozmaite wydziały które dotąd należały do urządzenia Hrabiego Montgelas, iakoteż naczelnicy powiatów, byli z uszanowaniem swoim u tego Ministra Nowa Rada Państwa, i Ministrowie, maiąc na czele swoim Hetmana polnego Xięcia Wrede, udali się rano 5. b. m. do byłego Ministra, w celu oświadczenia mu uczuć któremi oddychaią dla niego wszyscy Bawarczycy, a na iakie

oycowska Jego Administracyia rządu w ciągu lat 18 tak sprawiedliwie zasługuie. Tegoż dnia, ten powszechnie kochany Hrabia miał honor bydz na prywatnym obiedzie w gabinecie Króla Jegomości.

SZWAYCARYIA.

8. *b. m.* Rada rządzącego kantonu zawiadomiwszy przez okolnik 17 Stycznia drugie kantony o zgodzeniu się trzech części kantonów na przystąpienie do Swiętego Przymierza, i o dopełnioney liczbie głosów potrzebnych według przepisów Aktu Konfederacyi do uchwalenia nayważnieyszych ustaw, przystąpiła do wspomnionego przymierza, i Akt takowego przystąpienia oddała posłowi Cesarza Wszech Rossyi.

FRANCYA.

Z Paryża, 7. *Lutego.*

Niedawno oskarzonym został w Izbie deputowanych Minister woienny Xiąże *Feltre* o strwonienie do miliona frankow przez rozdawane pensyie. Pomocnik Sekretarza Stanu w udziale woyskowym Vice-Hrabia *Tabarié*, w mowie dwie godzin zabieraiącey czasu dowodził, że w udziale tym nie podobna iest obeyść się bez nieprzewidzianych ato znacznych wydatków. Za poprzedniczych rządów na utrzymanie Głównego Sztabu z 351 Oficerów składaiącego się wychodziło 15,057,000 franków. Dzisiay kiedy tenże Sztab 515 Oficerów liczy, kosztuie tylko 13,718,000 franków. Woysko w dzisieyszych okolicznośćiach zmnieyszonem bydz niemoże bez narażenia kraiu na nieprzyiemne polityczne wypadki. « W imieniu całey Francyi, » mowił daley, « błagam izbę, nie zasmucaymy « Oycowskiego serca dobrego Króla, zgubnemi « sprzeczkami. W czasie kiedy sprzymierzone « mocarstwa podaią przyiacielską rękę do dzwignie- « nia nas z niesczęść, i ustalenia naszey dawney « świetności, zacóż mamy sami siebie w nowe nie- « pomyslności wikłać siecie. »

W czasie naradzania się a Budżecie w Izbie Deputowanych odzywały się tak iak w Anglii krzyki, a wyraznie wymawiano *Określenie*, *Zachowanie* i *Sprostowanie.* Jeden z Oppozycyonistów *Garnier-Dufouger* powiedział *Określenie* i *oszczędność.* O to według mnie cały rys Finansów. Wymawiał rządowi, iż trwoni 100,000 franków dla tego tylko aby utrzymać Xięcia *Richellieu.* Hrabia *Delabourdonnay* podawał proiekt: aby mu przyporuczono zaspakaianie potrzeb Państwa do miesiąca maia, a témczasem zaiąć się nowym układem budżetu, któryby za pierwsze prawidło miał określenie, czyli zmnieyszenie wydatków. Według iego zdania, Izba Parów mogłaby się zatrudniac bez płatnie, a opłata officialistów Izby Deputowanych mogłaby się zmnieyszyć do czwartey części. P. *Villel* Mówił także za zmnieyszeniem wydatków i tak przekonywaiącemi dowodami popierał swe zdanie, iż nietylko po skończeniu mowy straszny się zrobił ruch między znayduiącemi się na posiedzeniu, ale domagano się koniecznie: iżby mowa iego natychmiast była wydrukowaną, i po trzy exemplarze oney rozdano każdemu członkowi. O pożyczce w Anglii nie wspomniano i słowa, ale wiele mówiono o lasach należących do Duchowieństwa, które powinne bydz zakładem, i zabespieczeniem tego towarzystwa. Hrabia *Marcellus* przyiął tę sprawę pod szczególną swoią opiekę.

Bez względu na nieprzyiemność iakiey siebie nabawił w domu posła Angielskiego Xiąże *Taleyrand* ciągle się tu znayduie. Nadzwyczaynie iest czynnym, mianowicie naywiecey zabieraią mu czasu znoszenia się z Angliią, które się utrzymuią nieprzerwanie.

ROZMAITE WIADOMOSCI.

W kraiu Heskim wyszło urządzenie stanowiące karę pieniężną za ociąganie się ze szczepieniem ospy krowiey. Gdy dziecię rok skończy, kara wynosi od 1 go do 8 miu talarów, a potém w stosunku powiększa się co rok tak, iż gdy dziecię ma lat 12, trzeba zapłacić kary 5 do 40 talarów.

Pan *Reiche* mieszkaiący we wsi *Gelenau* niedaleko *Annaberga*, umieścił w gazecie Lipskiey tkliwy obraz okropney nędzy tamecznych mieszkańców, którzy na tydzień 16, a często nawet 8 srebnych groszy zarabiaią, lubo przynaymniey za 1 talar samego chleba do życia potrzebuią. Mieszczą się po 16 i 20 w ciasney izdebce lichey chaty, i wyglądaią nakształt trupów. Jest w tey wsi 1500 ludzi, którzy prawie co noc idą spać zgłodniali. Nie raz się zdarzyło, iż biedna matka liczney rodziny poszła na kradzież do sąsiedzkiego dworu, i z koryt w chlewie wzięła zmarzłe kartofle, dla nakarmienia zgłodniałych dziatek.

Pewnego biednego kramarza Londyńskiego spotkało dnia 19go Stycznia r. b. osobliwsze szczęście. W małym swoim sklepiku pogonił się za szczurem, który uciekał do swoiey iamy, a gdy tam wpadał, kramarz uderzył kiiem w ścianę. Odleciał zaraz mur, i wysypało się złoto; było wszystkiego 550 gineów. Skarb ten musiał oddawna bydź schowany, bo przodkowie owego kramarza blisko 100 lat ten dom posiadali.